

1. Какво е философия на науката

- 1.1. Философия на науката е онова занимание на философите, което се посреща с ироничен и сериозен интерес от учените.
- 1.2. Това е дисциплина, която не служи за правене на наука.
- 1.3. Не е философска методология – такава просто няма.
- 1.4. Идеята за философска методология на научното познание се опира на възгледа, че науките са зависими от една всеобща философска система и единен метод.
- 1.5. Днес, в края на ХХ век, развитието на науката показва, че тя не е зависима от философските системи, нито от техните методи.
- 1.6. Философията следва мисловни пътища, далечни от опита, като се стреми да разбере общата форма на света.
- 1.7. Емпиричните науки никога не се задоволяват с чисти мисли или теории.
- 1.8. Те проверяват всичко и дори най-последователната и стройна теория може да бъде отхвърлена, ако противоречи на опита.
- 1.9. Философия на науката е разбиране на това, което става, когато се прави наука.
- 1.10. Тя е част от философията, а не от самата наука.
- 1.11. А философията представлява не запас от установени истини, разделени на области, а съвкупност от противоречиви нагласи и течения.
- 1.12. Би било самоизмама да я характеризираме чрез особен предмет или метод.
- 1.13. Като течение философия на науката (Philosophy of Science) е рожба на английския емпиризъм в широк смисъл и на аналитичната философия в тесен смисъл като развитие на този емпиризъм.
- 1.14. Тя е създадена като апология на емпиричната наука, на сигурното знание от опит.
- 1.15. Философията на науката е отрицание на метафизиката и на спекулативната философия на природата поради постоянния неуспех спекулативно да се определи сигурен път в знанието и да се разграничи ясно смисъла от безсмислието, истината от заблудението.
- 1.16. Philosophy of Science не е буквално „философия на науката“.
- 1.17. Тя се занимава с опитните естествени науки (Science) и с математиката (косвено и с логиката) и не включва експлицитно хуманитарните дисциплини (Humanities).
- 1.18. Този интерес поражда забележима специализирана литература през ХІХ век (Хершел, Мил, Хюъл).
- 1.19. Продължава в работите на учени като Мах, Дюем и Поанкаре, посветени на научния метод.
- 1.20. Но в специалност се превръща със световното разпространение на неопозитивизма (по идея той е просто теория на познанието, но нали науката е образец на всяко познание).
- 1.21. Постпозитивизмът поставя под въпрос това привилегировано положение на науката.
- 1.22. От тази гледна точка науката е един специален предмет на изучаване, а не това, с което трябва да се занимава всяка теория на познанието.
- 1.23. Според Стивън Тулмин неопозитивистката представа за науката прилича на науката колкото часовник-играчка с нарисувани стрелки на истински часовник.
- 1.24. Въобще философията много често се представя за изследване и много често не е.

2. Смисълът на философията на науката

- 2.1. Различни философи влагат различен смисъл в дисциплината философия на науката.
- 2.2. Според някои това е *апология на науката*.
- 2.3. Тя цели да формулира Научния метод валиден за всяко знание.
- 2.4. В по-умерен вариант това е изясняване на езика и логиката на опитната наука (Шлик, Карнап, Попър).

- 2.5. Често такава апология е насочена отвъд науката – като светоглед, основан на науката.
- 2.6. Само аргументите се вземат от науката, а адресатът не са учените.
- 2.7. Други пък се опитват да учат учените как се прави наука по силата на валидността на всеобщите принципи на битието и знанието в природата и науката.
- 2.8. Тази философска методология на науката е наследница на спекулативната натурфилософия.
- 2.9. Често такава наивна сциентистка или рационалистка позиция не използва истински научни аргументи и доказателства, а само учебнически, научно-популярни и вестнически изложения.
- 2.10. В друг смисъл философията на науката е *критика на науката*.
- 2.11. Тази критика обикновено цели да покаже, че науката не е свръхинстанция.
- 2.12. Тя не е наложена от Природата (еднозначно определени независими от нас закони) или Разума (трансцен-дентални условия на познанието), а е дело на човека (артефакт).
- 2.13. Науката е исторична.
- 2.14. Нейните открития са определени от предишни събития.
- 2.15. Ако тези събития бяха други, и научната истина щеше да е друга.
- 2.16. Този поглед към науката е характерен за постпозитивизма и открива сериозни измерения, различни от онези, на които акцентира логическият позитивизъм (неопозитивизмът): Кун, Тулмин, Файерабенд.
- 2.17. Философията на науката не е някаква забележителна сила (добра или зла).
- 2.18. Тя е обикновено занимание на границата между наука и философия, което се прави повече от философи, отколкото от хора на естествените науки.
- 2.19. Не е път към Истината, Науката или Битието.
- 2.20. Философията на науката не носи Правилното ръководство за решаване на проблеми.
- 2.21. Тя не забравя и „правилното“, и „неправилното“, дори само затова, че често в историята те си разменят местата.
- 2.22. От нея философите научават нещо за себе си, относно постоянните си питання за света, знанието, живота и човека.
- 2.23. Защото науката е наистина забележителна и много отговорна човешка дейност. Тя е форма на пределно усилие да се познае света чрез живия опит с този свят.
- 2.24. И това усилие дава безспорни практически плодове, за разлика от чистото размишление. Науката, погледната философски, е демонстрация на успешни усилия. Но този успех се дължи на неизвестна причина.
- 2.25. Защо науката успява, е важен въпрос, чийто отговор се корени във формата на нашия свят такъв, какъвто го възприемаме и такъв, какъвто го описва и обяснява науката.
- 2.26. Явно светът е такъв, че се поддава на научно подреждане, без да се поддава със същия успех на алтернативни описания.
- 2.27. Което не значи, че науката е привилегирована инстанция в културата.
- 2.28. Напротив: с науката трябва да бъдем внимателни и именно тя, поради сериозните си ефекти, може да бъде и много опасна, ако не прозрем нейната условност или граничност.